

Т.О. Ставерська, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)
І.Л. Шевчук, доц. (ХДУХТ, Харків)

ДЕФІЦИТ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ: РЕАЛЬНИЙ І ПРИХОВАННИЙ

В Бюджетному кодексі дефіцит бюджету визначається як перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету).

Основною причиною виникнення бюджетного дефіциту в країні є випередження темпів зростання бюджетних видатків порівняно із зростанням доходів бюджету внаслідок неефективної фінансової політики держави та відсутності чіткої фінансової стратегії, недосконалого законодавства та механізму бюджетного планування, наявності інфляційних процесів і значного обсягу тіншового сектору економіки, слабого фінансового контролю за грошовими потоками, неефективної та нестійкої системи оподаткування, а також недосконалої системи пільг (податкових, соціальних, економічних), падіння доходів в умовах кризового стану економіки.

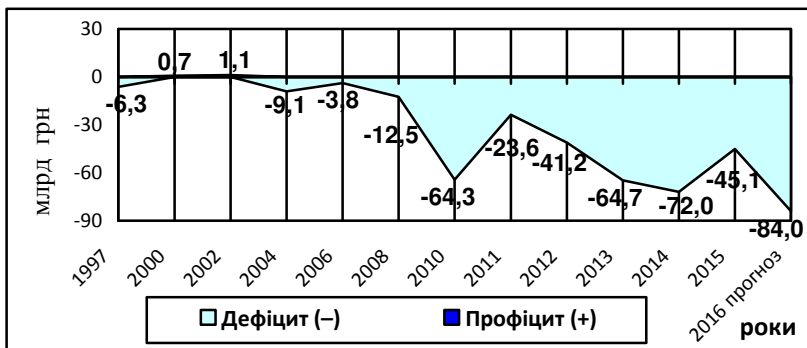
До бюджетного дефіциту використовують певні обмеження. Маастрихтською угодою визначено, що припустимим є дефіцит на рівні 3% від ВВП. Хоча такий норматив є досить умовним, тому, що межа безпеки бюджетного дефіциту залежить від особливостей конкретної країни у тій чи іншій економічній ситуації. Сьогодні в більшості країн світу дефіцит бюджету складає від 2 до 15% валового національного продукту. У багатьох європейських держав дефіцит бюджету складає 5–6%.

Джерелами покриття дефіциту державного бюджету згідно з Бюджетним кодексом України є внутрішні та зовнішні запозичення, кошти від приватизації державного майна, повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу цінних паперів, вільний залишок бюджетних коштів (перевищення залишку коштів загального фонду бюджету над оборотним залишком бюджетних коштів на кінець бюджетного періоду). Емісійні кошти НБУ не можуть бути джерелом фінансування дефіциту Державного бюджету України.

Дефіцитність державного бюджету України відображена на рис.

Як свідчать наведені на рисунку дані, дефіцит державного бюджету на 01.01.2016 р. склав 45,1 млрд грн, що менше граничного розміру, встановленого законом про Державний бюджет України на 2015 р., на 29,17% (граничний розмір дефіциту бюджету було

затверджено в сумі 63,67 млрд грн) й у 1,5 рази менше дефіциту в 72,03 млрд гривень у 2014 р., що є позитивним явищем.

Рис. Динаміка показників дефіциту/профіциту бюджету в Україні

За даними НБУ основним джерелом фінансування дефіциту стали кошти, накопичені на єдиному казначейському рахунку.

Законом про Державний бюджет України на 2016 р. бюджетний дефіцит заплановано урядом на рівні 84 млрд грн. Але незалежні експерти, зокрема двічі экс-міністр фінансів В.М. Пинзеник, вважає, що реальний дефіцит Державного бюджету України на 2016 рік складає близько 140 млрд грн. На його думку у сумі видатків державного бюджету бралися до уваги не всі витрати. Зокрема не враховано 16 млрд коштів, що спрямовуються до Фонду гарантування вкладів і близько 7 млрд – на виконання судових рішень та деякі інші. Крім того, парламентарій нагадав, що існує ще право уряду здійснювати витрати, сума яких взагалі не визначена. Йдеться про кошти для «Нафтогазу України» і кошти на придбання або збільшення капіталу банків.

Прихований дефіцит – це занижена величина фактичного бюджетного дефіциту і державного боргу, що нерідко робиться цілеспрямовано і є результатом певної політичної ситуації (наприклад, перед виборами), а також він може бути результатом «жорсткого» курсу уряду на щорічно збалансований бюджет. Прихованість дефіциту є негативним і небезпечним для держави явищем, оскільки фальсифікує реальні показники бюджету, що загалом впливає на її фінансові можливості.